

**การพัฒนาแบบการนิเทศการศึกษา
ที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู***
**THE DEVELOPMENT OF SUPERVISION MODEL
TO ENHANCE TEACHERS COMPETENCY ON EDUCATIONAL
QUALITY ASSURANCE**

พิมพ์สุดา เอี่ยมสกุล

Pimsuda Iemsakul

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

วิลาวัลย์ ด่านสิริสุข

Wilawan Dansirisuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail: pimsudaiemsakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู 2) เพื่อพัฒนาแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู และ 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แบบประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะ แบบประเมินสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และแบบสอบถามความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษา เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 คน และกลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 81 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องระบบประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านทักษะความสามารถในการวิเคราะห์จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำรายงานการประเมินตนเอง และ 3) ด้านเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในส่วนของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูนั้น เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักการมีส่วนร่วม มีกระบวนการของรูปแบบ 8 ขั้นตอน

* Received 20 August 2020; Revised 11 September 2020; Accepted 13 September 2020

ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ขั้นที่ 2 การวางแผนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามแผน ขั้นที่ 5 การปฏิบัติการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ขั้นที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 7 การให้ข้อมูลสะท้อนผลการนิเทศ และขั้นที่ 8 การเผยแพร่ขยายผล สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ในการประกันคุณภาพการศึกษา ของครู พบว่าหลังการใช้รูปแบบ ครูมีสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.54

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศการศึกษา, เสริมสร้างสมรรถนะครู, ประกันคุณภาพการศึกษา

Abstract

This research aimed 1) to study the factors of the competence of educational quality assurance 2) to develop models for educational supervision to enhance the educational quality assurance and 3) to study the effectiveness of models for educational supervision. The research tools for data collection were interview of academic experts; assessment of models for educational supervision to enhance the educational quality assurance and a questionnaire on the satisfaction of teachers towards the models of educational supervision. There were 5 experts, 9 academic experts and 81 teachers who gave information for this research. Regarding the result of this research, it was found that there were 3 factors of the competence of educational quality assurance: 1) understanding about educational quality assurance; 2) skills and abilities to analyze and implement educational quality development plan of school and also do performance report and individual self-assessment report; and 3) attitude towards educational quality assurance. With respect to models for educational supervision to enhance the educational quality assurance. The characteristics and process for educational supervision were composed of: 1) study the problems and need analysis; 2) functional planning; 3) enhancing process of practices; 4) performance; 5) friendly educational supervision; 6) knowledge and experience sharing; 7) feedback of educational supervision; and 8) elaboration. When compared understanding, skills and attitude about educational quality assurance of teachers before and after implementing the models for educational

supervision to enhance the educational quality assurance, it was found that there was a statistical significance at .01. The satisfaction of teachers towards the models of educational supervision to enhance the competence of educational quality assurance was at a high level with the average at 4.54.

Keywords: Supervisor Model, Enhanced Teacher Competency, Educational Quality Assurance

บทนำ

สภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับยังคงมีปัญหา ทั้งในด้านคุณภาพของคนไทยที่ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่าง ๆ ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คุณลักษณะ และทักษะอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน ในการ กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน จัดสิ่งสนับสนุนด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ รวมถึงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนกำกับติดตาม ให้เกิดการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาตามนโยบายที่รัฐกำหนด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ดำเนินงานภายในสถานศึกษาให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและความสามัคคีของบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ส่วนครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้ความรู้ จัดประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ รวมถึงการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยอยู่เสมอ สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งหมดนี้คือองค์ประกอบที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2562)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของคนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการมุ่งพัฒนาการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งมีผลให้การศึกษาที่มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ และสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มี

คุณภาพยิ่งขึ้น (สุภาวดี ตรีรัตน์, 2554) ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและประสิทธิภาพที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคม เพื่อให้รัฐสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน ยกย่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อตอบโจทยการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ และบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสังคมและประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการจัดการศึกษาและส่งเสริมประสิทธิภาพ การดำเนินงานของสถานศึกษาและสถาบันการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาคือครู เนื่องจากครูคือผู้ที่ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นผู้ใกล้ชิดกับศิษย์มากที่สุด ดังนั้นครูจึงต้องมีคุณภาพ จึงสร้างคุณภาพการศึกษาได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2559) ครูคือหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นครูจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในหลายด้าน (อำไพ สุจริตกุล, 2540) ครูเป็นผู้นำหลักการต่าง ๆ สู่การปฏิบัติ ครูต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ในระดับน่าพอใจ ครูต้องรู้จักมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน ต้องใส่ใจจดจำรายละเอียดของมาตรฐานด้านการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของครู และความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ครูต้องเห็นเป็นเรื่องสำคัญที่จะจัดกิจกรรม ดำเนินการให้บรรลุมาตรฐาน เกือบหลักฐาน อย่างเป็นระบบ บันทึกทุกเรื่องที่ทำได้ สอดคล้องกับสิ่งที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพ ครูทุกคนต้องเห็นการประกันคุณภาพเป็นงานหลัก ที่ทุกคนมีหน้าที่ดำเนินงาน และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และได้คุณภาพ (ทิพราภา ปรามขุ, 2560) ดังนั้นครูจึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสมรรถนะมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและองค์กร ช่วยให้ผู้บรรลุถึงระดับความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเองว่าอยู่ในระดับใดและจะต้องพัฒนาในเรื่องใด อีกทั้งช่วยให้องค์กรสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในองค์กร (ชูชัย สมितिไกร, 2550)

กระบวนการที่มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน และเป็นตัวเชื่อมในการพัฒนาสมรรถนะครู คือกระบวนการนิเทศการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการและภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่ง และถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาในทุกขั้นตอน การนิเทศการศึกษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ครูพัฒนาในหลายๆด้าน ทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้สามารถดำเนินการได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ดังนั้นการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการ

จัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดหมายนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา จะต้องมีความรู้ หลักการ เทคนิค และวิธีการนิเทศอย่างชัดเจน เพื่อที่จะดำเนินการนิเทศ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนแก่ครูอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและเหมาะสมกับความแตกต่างกันของครู นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่สำคัญอีกหนึ่งบทบาทคือ การประกันคุณภาพการศึกษารูปแบบใหม่ ตามกฎกระทรวงเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ดังนั้นศึกษานิเทศก์จะต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษามีคุณภาพ เห็นได้ชัดว่าการนิเทศการศึกษามีความสำคัญและความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษาจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน ที่จะทำให้อุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ตามความมุ่งหมายที่แท้จริงของการนิเทศการศึกษา ประกอบกับปัจจุบันองค์ความรู้ของโลกขยายขอบเขตเพิ่มพูนขึ้นแบบเท่าทวีคูณ ประสิทธิภาพของเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สภาวะสังคมพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จึงต้องปรับสภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

แต่สืบเนื่องจากสภาพปัญหาการดำเนินการนิเทศการศึกษาที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่จะเป็นการนิเทศตามนโยบายจากส่วนกลาง ศึกษานิเทศก์ไม่มีโอกาสในการพัฒนาเทคนิควิธีการนิเทศที่ทันสมัยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของครูและโรงเรียนเท่าที่ควร อีกทั้งไม่ได้สำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศ ขาดการประเมินผลและขาดการนำผลการนิเทศไปใช้ประโยชน์ รวมถึงครูมีทัศนคติทางลบต่อการนิเทศ ประกอบกับจำนวนศึกษานิเทศก์มีไม่เพียงพอต่อการนิเทศ ตามรายงานผลการศึกษา สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) พบว่าปัจจุบันครูไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะสาขาวิชา มีเฉพาะการนิเทศภายในที่โรงเรียนดำเนินการเอง การพัฒนาอบรมครู ไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู โดยการพัฒนาอบรมครูส่วนใหญ่ เป็นการอบรมตามที่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด ทั้งเรื่องเนื้อหาหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรม ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู และเป็นการอบรมที่ไม่ได้กำหนดแผนไว้ชัดเจน รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูที่พัฒนาขึ้น จะเป็นการนิเทศที่ใช้แนวคิดการนิเทศ 4 แนวคิด โดยนำจุดเด่นของแต่ละแนวคิดมาผสมผสานกัน ประกอบด้วย แนวคิดการนิเทศแบบร่วมพัฒนา ผสมผสานกับการนิเทศแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และแนวคิดการนิเทศแบบคลินิก โดยมีเป้าหมายการนิเทศที่ชัดเจน เน้นผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู เพราะเนื่องด้วยในสังคมปัจจุบันซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเจริญก้าวหน้าทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการนิเทศที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้มีการพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

เกิดประสิทธิผล ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

1.1 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครู และแนวคิดด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ในประเด็นขององค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู แล้วนำมาสร้างเป็นประเด็นคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

1.2 นำองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูที่สังเคราะห์ได้ ไปเป็นประเด็นในการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3 สรุป วิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 9 คน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน และ ศึกษานิเทศก์จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการทำงานการประกันคุณภาพการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured interview) ถึงองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

จากนั้นนำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ และนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruency: IOC) พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.8 - 1.0 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขให้แบบสัมภาษณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ถึงองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และนำข้อมูลที่ได้ มาสรุปเป็นประเด็นข้อค้นพบ และนำมากำหนดองค์ประกอบสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูและตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 มาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ร่างองค์ประกอบของรูปแบบ และนำไปตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 9 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีประสบการณ์ในการพัฒนาการศึกษา 10 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่คู่มือรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู และแบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู นำไปประเมินคุณภาพของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน โดยประยุกต์ใช้มาตรฐานการประเมินที่คณะกรรมการร่วมในการกำหนดมาตรฐานการประเมินทางการศึกษา (The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation) เป็นผู้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน (Stufflebeam D. L. et al., 2000) คือมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม มาตรฐานด้านความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพของรูปแบบ 4 มาตรฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ โดยเกณฑ์การยอมรับความเหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้ คือค่าเฉลี่ยตั้งแต่ระดับ 3.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีเหมาะสม หากข้อใดมีผลการประเมินต่ำกว่า 3.50 ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

ระยะนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยเป็นการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต34 จำนวน 1 โรงเรียน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนแม่สะเรียง “บริพัตรศึกษา” มีครูจำนวน 81 คน ซึ่งมีหลักการสำคัญในการเลือกคือ เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมสถานศึกษาและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ มีบุคลากรที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน สามารถให้ข้อมูลหรือรายละเอียดที่ต้องการศึกษาอย่างหลากหลาย รวมถึงเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ห่างไกลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาก ควรได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู แบบประเมินสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู และแบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบแผนการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียวก่อนและหลังการทดลอง (One - Group Pretest - Posttest Design) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและในเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการประเมินสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู และความพึงพอใจของครู ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพูดคุย สักถาม หรือสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้าน การประกันคุณภาพการศึกษาของครู ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบสมรรถนะการประกันคุณภาพการศึกษาด้านความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติของ

กลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการพัฒนา ด้วยรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยใช้การทดสอบค่า t-test และวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ได้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครู คือสมรรถนะครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษา คือคุณลักษณะของครูที่จำเป็นในการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพโดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของครู ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย นโยบายการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎกระทรวงเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา แนวปฏิบัติการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก และความเชื่อมโยงของการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก 2) ด้านทักษะ หมายถึง ความสามารถของครูในการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา นำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติ กำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษาตามรูปแบบการประเมินแนวใหม่ และจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) 3) ด้านเจตคติ หมายถึง ความรู้สึก และพฤติกรรมของครูที่แสดงออกถึงความรู้สึกทางบวกที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา มีความรับผิดชอบ มีความสนใจ และมีความมุ่งมั่น โดยสมรรถนะหลักทั้ง 3 ด้าน นำมาประยุกต์ใช้กับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา

2. รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู เป็นกระบวนการนิเทศการศึกษาซึ่งมีระบบ มีขั้นตอนในการติดตาม ดูแล และให้คำแนะนำ โดยการ บูรณาการใช้แนวคิดการนิเทศที่สำคัญ 4 แนวคิด ประกอบด้วย แนวคิดการนิเทศแบบร่วมพัฒนา แนวคิดการนิเทศแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการนิเทศแบบคลินิก มีเป้าหมายการนิเทศที่ชัดเจน เน้นผลลัพธ์ที่การเสริมสร้างสมรรถนะในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยมีองค์ประกอบ 6 ส่วน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) กิจกรรมและเนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ และ 6) เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ โดยมีกระบวนการของรูปแบบการนิเทศการศึกษา ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ (Need analysis) โดยขั้นตอนนี้ เป็นการประชุม พูดคุยกับคณะผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน เพื่อสำรวจความ

คิดเห็น และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อนำไปประกอบในการวางแผนและกำหนดประเด็นในการพัฒนา

ขั้นที่ 2 การวางแผนการดำเนินงาน (Fictional planning) ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกฝ่าย ทั้งศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและคณะครู ระดมสมอง ร่วมกันวางแผน กำหนดปฏิทิน และขั้นตอน กระบวนการในการปฏิบัติงาน รวมถึงกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 3 การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน (Enhancing process of practices) ผู้วิจัยจัดอบรมครูในโรงเรียน ตามประเด็นการพัฒนา และตามปฏิทินที่วางไว้จากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ และยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานให้แก่ครูอีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามแผน (Performance) เป็นการลงมือปฏิบัติจริง โดยการนำความรู้จากขั้นที่ 3 มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ในแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทั้งในส่วนของผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศ

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติการนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Friendly supervision) ในขั้นนี้เป็นบทบาทของผู้นิเทศ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ และคณะผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมปฏิบัติการนิเทศโดยมุ่งเน้นการนิเทศแบบสร้างความเข้าใจ แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง โดยเป็นไปในรูปแบบกัลยาณมิตร ให้การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจ และสนับสนุนในสิ่งที่ผู้รับการนิเทศต้องการ

ขั้นที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing knowledge and experience) จัดการประชุม เพื่อให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีโอกาสได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงกิจกรรม และเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไป เป็นการทบทวนในสิ่งที่ปฏิบัติ โดยอาศัยแนวคิดความรู้ ประสบการณ์ และบริบทจากการปฏิบัติ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับของแต่ละบุคคลไปประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 7 การให้ข้อมูลสะท้อนผลการนิเทศ (Feedback) ขั้นตอนนี้เป็นบทบาทของผู้นิเทศ ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ข้อสังเกต จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา เพื่อครูจะได้นำไปปรับ และพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการให้ข้อมูลสะท้อนผลการนิเทศแบบ Face to Face เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้รับฟังและสามารถโต้แย้ง ให้เหตุผลได้ในขณะเดียวกัน

ขั้นที่ 8 การเผยแพร่ขยายผล (Elaboration) โดยการเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาจากการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู จุดเด่น ข้อค้นพบ รวมถึงประเด็นที่สถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาของตนเอง โดยการเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ อาทิ การเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ เช่น

Facebook, Line ของกลุ่มงานประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงเว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ผลการประเมินการประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ความคิดเห็นภาพรวมอยู่ระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู พบว่าคะแนนประเมินความรู้ความเข้าใจของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีคะแนนก่อนเรียนอยู่ระหว่าง 21 - 28 คะแนน และคะแนนหลังเรียนอยู่ระหว่าง 44 - 49 คะแนน การประเมินทักษะในการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู มีทักษะการประกันคุณภาพก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 และมีคะแนนหลังเรียนค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.51 ด้านเจตคติของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ก่อนใช้รูปแบบมีเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.74 และมีคะแนนหลังการใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และเมื่อเปรียบเทียบความด้านรู้ความเข้าใจด้านทักษะ และด้านเจตคติของครูในการประกันคุณภาพการศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ในทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบสมรรถนะการประกันคุณภาพการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติในการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

สมรรถนะ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	ก่อน		หลัง		T	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความรู้ความเข้าใจ	25.69	1.74	46.96	1.47	89.502**	.000
ด้านทักษะ	2.95	0.94	4.51	0.53	17.057**	.000
ด้านเจตคติ	2.74	0.90	4.54	0.50	31.422**	.000

*p-value < 0.01

ความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.54

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู คือ มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย นโยบายการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา กฎกระทรวงเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวปฏิบัติการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน และแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก 2) ด้านทักษะ ครูต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา นำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติ การกำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษา และจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self - Assessment Report: SAR) สามารถนำผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเตรียมนำเสนอข้อมูลที่เหมาะสม ชัดเจนและเชื่อถือได้เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก และ 3) ด้านเจตคติ ครูควรมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อการประกันคุณภาพการศึกษา มีความตระหนักและเห็นความสำคัญ มีความสนใจ มุ่งมั่นมีส่วนร่วมและสนับสนุนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนต่อการพัฒนาสมรรถนะครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกษกร รุ่งหัวไผ่ กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะว่า ประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือเจตคติ (Attribute) สมรรถนะในที่นี้จึงหมายถึงความรวมถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการทำงานสูงสุด (กษกร รุ่งหัวไผ่, 2559) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของฉัตรชัย หวังมีจมี ที่กล่าวว่าสมรรถนะมีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและองค์การ เพราะสมรรถนะจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะไปใช้ในการสรรหาและคัดเลือก บุคลากร การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง และการจ่ายผลตอบแทน เป็นต้น (ฉัตรชัย หวังมีจมี, 2560) ประกอบกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการสัมภาษณ์ ได้มีความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 3 ด้านของครูนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะครูเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การส่งเสริมสมรรถนะครูจึงควรมีรูปแบบที่ชัดเจน มีเนื้อหาและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อครูในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู จากผลการวิจัยพบว่า จากการประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน พบว่าความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู มีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 จาก

รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ด้านความเหมาะสม โดยเฉพาะด้านเนื้อหาที่ใช้ในกิจกรรมตามรูปแบบ มีคะแนนสูงกว่าด้านอื่นอย่างเห็นได้ชัด สืบเนื่องมาจากเนื้อหาที่ใช้ในกิจกรรม อันประกอบไปด้วย กฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา แนวปฏิบัติการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาแนวใหม่ และการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) มีความชัดเจน และมีความทันสมัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินงานได้จริง และตรงกับบริบทของสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบการนิเทศที่มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ เนื่องจากเป็นการนิเทศที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และเน้นการปฏิบัติจริง รวมถึงมีการเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครู และครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ซึ่งได้กล่าวว่าหลักการนิเทศการศึกษาจะมีความหมายสำหรับครู ก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีเหตุผลต่อผู้รับการนิเทศโดยตรง นั่นคือจะต้องทำให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่า จะให้ผู้ทำการนิเทศช่วยเหลือในเรื่องใดจึงจะเป็นที่ต้องการ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2552) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Ekundayo et al. ได้ศึกษาสิ่งที่ท้าทายการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และแนวทางที่ควรปฏิบัติต่อไป การศึกษาพบว่า การนิเทศควรมีผู้นำเพื่อทำหน้าที่ดูแล ช่วยเหลือ ประเมิน ชี้แนะครู และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าสถานศึกษาได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การนิเทศที่ประสบผลสำเร็จ จะส่งผลให้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนได้นำมาเป็นแนวทาง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบ ที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียน ส่วนการนิเทศการสอน คือกระบวนการออกแบบเพื่อพัฒนา โดยมีจุดหมายสำคัญ และเป็นกระบวนการที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง (Ekundayo, H. T. et al., 2013) ดังนั้นศึกษานิเทศก์จึงต้องมีโอกาสที่จะส่งเสริมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และให้โรงเรียนแน่ใจว่ามีกิจกรรมที่จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนได้จริง ศึกษานิเทศก์ที่ประสบผลสำเร็จนั้น ควรเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง เช่นความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ รวมถึงวัฒนธรรมของโรงเรียนและชุมชน

3. ประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู จากผลการวิจัย เห็นได้ชัดว่า สมรรถนะด้านความรู้ ความเข้าใจ และด้านทักษะในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูหลังการใช้รูปแบบ มีค่าการพัฒนาที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อาจเนื่องมาจากคณะครูมีประสบการณ์ในการทำงานสูง อายุการทำงานส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 11 - 15 ปี เมื่อได้รับการทบทวน และเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมตามกระบวนการของรูปแบบ ทำให้สามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ozcelik & Ferman ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การศึกษาครั้งนี้เป็นการ

ตรวจสอบจุดหมายของสมรรถนะที่มีส่วนในการจัดการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์การ รวมทั้งการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามมุมมองต่าง ๆ ในเรื่องของสมรรถนะ จากการสร้างทฤษฎีก่อนหน้านี้และหลักฐานที่สังเกตได้บางอย่าง กรอบของสมรรถนะใหม่ได้มีการพัฒนาดีขึ้น จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวิจัยเน้นการยืนยันการนำสมรรถนะได้ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทักษะ และอุปนิสัยในองค์การต่าง ๆ (Ozcelik, G. and Ferman, M., 2006) สิ่งที่ค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ มีสิ่งที่ท้าทายเป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะที่แตกต่างของบุคคล และความแตกต่างทางวัฒนธรรมการทำงานของแต่ละท้องถิ่นและประเทศ อย่างไรก็ตาม หากมีการจัดการที่เหมาะสม สมรรถนะก็สามารถสร้างเสริมงาน และมีการพัฒนาจนสามารถบรรลุได้ทั้งความต้องการขององค์การและบุคคล ส่วนในด้านเจตคติของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ก่อนการใช้รูปแบบมีเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง และมีหลังการใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เห็นได้ชัดว่าครูมีความตระหนักในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการประเมินภายนอกเพิ่มขึ้น จากบันทึกการนิเทศ ครูให้ความสนใจในเรื่องของการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นอย่างมาก เนื่องจากครูทุกคนมีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินภายนอก และรับรู้ร่วมกันว่าการประเมินภายนอกเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ใช่เป็นภาระความรับผิดชอบของคนหนึ่งคนใด ประกอบกับผู้วิจัยได้ปฏิบัติการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ทำให้ครูเกิดความไว้วางใจ และมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น จึงเกิดการเปิดใจยอมรับในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chamberlin ได้ศึกษาพฤติกรรมอวัจนภาษา และความประทับใจเริ่มแรกแห่งความไว้วางใจในความสัมพันธ์ ระหว่างครูและศึกษานิเทศก์ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานคือ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับศึกษานิเทศก์ ส่งผลให้ครูเกิดความไว้วางใจ มากกว่าการแสดงความมีอำนาจเหนือกว่าของศึกษานิเทศก์ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยังมีระดับคะแนน ด้านความเหมาะสม และความมีประสิทธิภาพ มากกว่าการแสดงว่ามีอำนาจเหนือกว่า (Chamberlin, C. R., 2000) นอกจากนี้การรับรู้ของครูว่าเกิดความไว้วางใจในศึกษานิเทศก์ มีค่าสหสัมพันธ์กับความเหมาะสมและความมีประสิทธิภาพ การกระตุ้นให้เกิดความไว้วางใจ คือกฎแห่งเบื้องต้นของความสัมพันธ์ ระหว่างครูและศึกษานิเทศก์ และเมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติของครูในการประกันคุณภาพการศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ในทุกด้าน พบว่าหลังการใช้รูปแบบครูมีสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.54

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เกิดรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ซึ่งองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยเป็นรูปแบบเฉพาะของการนิเทศการศึกษา โดยการบูรณาการแนวคิดการนิเทศที่สำคัญ 4 แนวคิด ประกอบด้วย แนวคิดการนิเทศแบบร่วมพัฒนา แนวคิดการนิเทศแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการนิเทศแบบคลินิก โดยมีองค์ประกอบ 6 ส่วน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) กิจกรรมและเนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ และ 6) เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ โดยมีกระบวนการของรูปแบบการนิเทศการศึกษา เป็นบันได 8 ขั้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบของสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 6 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) กิจกรรมและเนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ และ 6) เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ โดยมีกระบวนการของรูปแบบการนิเทศการศึกษา 8 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การวางแผนการดำเนินงาน การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานตามแผน การปฏิบัติการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้ข้อมูลสะท้อนผลการนิเทศ และการเผยแพร่ขยายผล และผลการประเมินสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่าหลังการใช้รูปแบบ ครูมีสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูกับทุกโรงเรียนในสังกัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนการสอน พร้อมทั้งตอบสนองนโยบายของรัฐบาลด้านการจัดการศึกษา 2) หน่วยงานต้นสังกัด ควรให้ความสำคัญและสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนานวัตกรรม และองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำผลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1) รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครู เป็นรูปแบบที่สามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของครูให้สูงขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเพิ่มเติมโดยนำรูปแบบการนิเทศการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะด้านอื่นของครู 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการพัฒนา 3) ควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่สะดวก รวดเร็ว เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของครู

เอกสารอ้างอิง

กชกร รุ่งหัวไผ่. (2559). การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ฉัตรชัย หวังมีงมี. (2560). การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. ใน ปริญญาพนธ์วิทยาศาสตร์ดุขภูมิตต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชัย สมิตธิกร. (2550). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ทิพราภา ปรามมุข. (2560). บทบาทของครูในการประกันคุณภาพการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2562 จาก <https://adorablenan.wordpress.com/>
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2552). การนิเทศการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่ง แก้วแดง. (2559). ก้าวข้ามขีดจำกัดสู่สหัสวรรษแห่งคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ดีไซน์ เรฟไวลูชั่นส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). รายงานผลการประเมินความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ที่มีต่อการประชุมทางวิชาการ เรื่องการพัฒนาศึกษานิเทศก์แนวใหม่เพื่อการเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). รายงานประจำปี 2558 ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสสทกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2562). รายงานประจำปี 2562 (1 ตุลาคม 2561-30 กันยายน 2562). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชิโน พับลิชชิง แอนด์แพคเกจจิง จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สุภาวดี ตรีรัตน์. (2554). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อำไพ สุจริตกุล. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาลักษณะนิสัย : การฝึกฝน กาย วาจาใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Chamberlin, C. R. (2000). Nonverbal behaviors and initial impressions of trustworthiness in teacher- supervisor relationships. *Communication Education*, 49(4), 352-364.

- Stufflebeam D. L. et al. (2000). Professional Standards and Principles for Evaluations. In Evaluation Models : Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. Boston: Springer Science & Business Media.
- Ekundayo, H. T. et al. (2013). Effective Supervision of Instruction in Nigerian Secondary Schools : Issues, Challenges and the Way Forward. Journal of Education and Practice, 4(8),185-190.
- Ozçelik, G. & Ferman, M. (2006). Competency Approach to Human Resources Management: Outcomes and Contributions in Turkish Cultural Context. Human Resource Development Review, 5(1),72-91.